26.3.2020 EOAK/2275/2020

Perustuslakivaliokunnalle

Asia: Valtioneuvoston asetus valmiuslain 95 §:n 2 momentissa säädetyn toimivaltuuden käyttöönotosta ja 96-103 §:n soveltamisesta (M 7/2020 vp)

LAUSUNTO

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa yllä mainitusta valtioneuvoston asetuksesta.

Esitän lausuntonani kunnioittavasti seuraavan.

Asian aikaisempi käsittely

Valtioneuvosto antoi 17.3.2020 asetuksen valmiuslain 86, 88, 93—95 ja 109 §:ssä säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönotosta (M 1/2020 vp). Asetuksen 5 §:n mukaan valmiuslain 95 §:n 2 momentissa tarkoitettuja terveydenhuollon henkilökunnan työvelvoitteita voidaan soveltaa koko valtakunnan alueella.

Perustuslakivaliokunta totesi asetuksesta antamassaan mietinnössä (PeVM 2/2020 vp s.5), että työvelvollisuutta koskee valmiuslain 14 luvun sääntelykokonaisuus. Luvussa on säännöksiä muun muassa työmääräyksen antamisen rajoituksista (98 §), työmääräystä annettaessa huomioon otettavista seikoista (99 §) ja työvelvollisuussuhteen ehdoista (101 §). Näitä valmiuslain säännöksiä ei kuitenkaan valtioneuvoston asetuksen mukaan otettu käyttöön.

Perustuslakivaliokunta totesi, että säännökset esimerkiksi 98-101 §:ssä kiinnittyvät sanonnallisesti niin kiinteästi työvelvollisuuteen, että niiden soveltamisen voitaisiin ajatella seuraavan jo 95 §:n soveltamisen aloittamisesta. Toisaalta valmiuslain 6 §:n mukaan valmiuslain II osan kunkin säännöksen soveltamisen aloittamisesta on säädettävä valtioneuvoston asetuksella. Perustuslakivaliokunta piti välttämättömänä, että työvelvollisen asemaa ja oikeuksia suojataan valmiuslain 14 luvussa säädetyllä tavalla tai muilla vähintään vastaavantasoisilla säännöksillä.

Kun 14 luvun toimivaltuuksia ei nimenomaisesti ollut otettu käyttöön eikä muusta sovellettavasta lainsäädännöstä ollut esitetty selvitystä, perustuslakivaliokunnan mielestä käyttöönottoasetuksen 5 § oli kumottava. Perustuslakivaliokunta totesi, että työvelvollisuuden käyttöön ottamisesta voidaan säätää, jos samalla säädetään sovellettavaksi 14 luvun muu, työvelvollisen asemaa ja oikeuksia koskeva sääntely tai muuten lainsäädännöllisesti huolehditaan näiden seikkojen järjestämisestä.

Käsiteltävä asetus

Nyt puheena olevan asetuksen 1 §:n mukaan tässä asetuksessa säädetään valmiuslain (1552/2011) 3 §:n 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa käyttöön otettavasta työvelvollisuutta koskevasta toimivaltuudesta.

Perustuslakivaliokunnan edellyttämin tavoin käyttöönottoasetuksen tekstistä siis käy nyt ilmi, minkä valmiuslain 3 §:ssä määritellyn poikkeusolon vallitessa toimivaltuuksien välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta on arvioitava.

Asetuksen 2 §:n mukaan valmiuslain 95 §:n 2 momentissa tarkoitettua terveydenhuollon henkilökunnan velvollisuutta tehdä työtä voidaan soveltaa koko valtakunnan alueella. Jos työvelvollisuutta sovelletaan, sovelletaan myös valmiuslain 96 - 103 §:ssä säädettyä.

Nähdäkseni asetus täyttää nyt perustuslakivaliokunnan edellyttämät vaatimukset. Tulkitsen myös niin, että perustuslakivaliokunta oli asettamillaan ehdoilla sinänsä valmis hyväksymään valmiuslain 95 §:n 2 momentin toimivaltuuden käyttöönoton. Tämän vuoksi en tässä lausunnossani ole enempää arvioinut käyttöönoton edellytyksiä tai asetuksen esittelymuistiota.

Käsitykseni mukaan asetus saisi siis jäädä voimaan.

Todettakoon, että vaikka asetuksen otsikossa puhutaan valmiuslain 95 §:n 2 momentissa säädetyn toimivaltuuden *käyttöönotosta* ja 96-103 §:n *soveltamisesta*, käsitykseni mukaan kysymys on kaikilta osin valmiuslain 6 §:ssä tarkoitetusta käyttöönottoasetuksesta. Valmiuslain 14 luvun säännöksiin ei sisälly lainkaan asetuksenantovaltuuksia, joten säännösten nojalla ei anneta valmiuslain 10 §:ssä tarkoitettuja ns. soveltamisasetuksia.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen